

С.О. Біляєва, І.В. Карашевич, О.Є. Фіалко

ПРО РОБОТУ ПІВДЕННОЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ У 2009 р.

Results are presented of a 2009 study of mediaeval monuments of the north coast of the Black Sea. Excavations and a set of nondestructive archaeological works were conducted in Bilhorod-Dnistrovskiyi of Odesa Oblast and Ochakiv of Mykolayiv Oblast.

У м. Білгород-Дністровський міжнародним колективом вчених з України (С.О. Біляєва, О.Є. Фіалко, І.В. Карашевич, Р.Б. Гуцуляк, Ж.М. Матвіїшина, С.М. Сагайдак), Великобританії (К. Фінкель, Р. Хеддлси, А. Тернер), Канади (В. Остапчук), США (Т. Важний), Туреччини (Дж. Беннетт) здійснено комплекс робіт, що складався з розкопок у рові Аккерманської фортеці, обстеження ескарпу та контрескарпу, визначення їхніх розмірів у різних точках. Вперше визначено глибину рову у шурфі, який було закладено між 10-ю та 11-ю баштами фортеці, на південний захід від Центральних воріт. Розміри шурфу 3,00 × 8,15—8,43 м (відповідно з відстанню від ескарпу до контрескарпу у різних точках шурфу). Встановлено, що підошва рову — ракушняк жовтого кольору, який зафіксовано на глибині 11,7—12,0 м. Проведено візуальне обстеження та фіксацію мікроморфології стін шурфу, відібрано зразки на споропилковий аналіз та проби на С¹⁴. У культурному шарі виявлено різночасові знахідки, які могли потрапити у рів різними шляхами. Особливий інтерес викликає вістря стріли, яке має широке датування (у межах X—XIV ст.). Аналогічні добре відомі на давньоруських пам'ятках. Знайдено також уламок скляного браслета XII—XIII ст. бірюзового кольору, прикрашеного темно-червоними та світло-жовтими смужками. Серед речей османського часу привертає увагу сіроглиняна люлька для куріння з арабським написом по колу втулки та монета з бі-

лого металу (діаметр 2,9 см) правління султана Мустафи II (1695—1703 рр.) чекана Едірне 110(7?)/1695/6? рр.

Архітектурні обстеження було сфокусовано на встановлення будівельної періодизації стін, зокрема Нижнього двору, де визначено послідовність їхньої надбудови у Молдавський та Османський періоди за оформленням верхнього краю рядами зубчастих завершень. Продовжено також відбір зразків розчинів для петрографічного та мікроструктурного аналізу.

Надзвичайно копітким було проведення суцільних обмірів фортеці за допомогою Trimble 3M total station та Trimble R3 DGPS для створення комп'ютерної моделі. Крім того, здійснено великий обсяг фоторобіт з підготовки до фотограмметричного моделювання.

Продовжено досліди із встановлення абсолютного датування фортеці з використанням методу дендрохронології на підставі договору ІА НАНУ та Корнуельського університету США.

В Очакові продовжено розкопки історичного центру міста. Закладено три шурфи та розкоп. У розкопі I (площа 75 м²) виявлено залишки фундаменту будівлі, датовані (за цеглою та черепицею Очаківських заводів і російською монетою 1869 р.) не пізніше першої половини — середини XIX ст. Під будівельними рештками зафіксовано поховання за мусульманським обрядом, можливо кінця XVIII ст., а також культурний шар Османського періоду XVI—XVIII ст. та попереднього часу, про що свідчить знахідка кераміки сграфіто в заповненні ями на глибині 2,2 м. Нашарування Османського періоду характерні і для території поблизу колишньої мечеті, перебудованої у Миколаївську православну церкву.

